

# Historiskt oljeväxtår

Många oljeväxtodlare belönades med goda skördar i både höst- och våroljeväxter. Men vägen dit kantades av varierande väder och nyckfulla skadeangrepp. Höst-rapsarealen var den största på många år och medelskörden den högsta någonsin! Våroljeväxterna däremot har nästan uttraderats från odlingslandskapet, men för dessa ser det betydligt positivare ut inför 2016.

**Text:** Anneli Kihlstrand, SFO

**H**öst-rapsodlingen 2014/15 gick till historien på flera sätt. Arealen om 88 000 hektar var rekordstor – aldrig tidigare har vi i Sverige haft en så stor höstrapsareal. Skördenivån blev heller ingen besvikelse, rekord slogs på många håll i landet och medelskörden bedöms i skrivande stund till 3,9 ton per hektar.

## Bra övervintring och skörd

Hösten 2014 var gynnsam, grödan kunde etableras tidigt och fick en bra start. Få var de odlare som inte tyckte att de sått sin raps i tid. Hösten blev varm och lång med kraftiga bestånd som följde. En mild och skonsam vinter gjorde att i princip all höstraps runt om i landet övervintrade på ett bra sätt. Aldrig förr hade vi i Sverige haft så mycket höstraps, och aldrig förr hade den sett så bra ut som våren 2015.

Den kyliga våren gjorde att



**Utdragen säsong.** Ibland behöver man ta till några extra timmar för att få bärgat oljeväxtskörden. Men det är mödan värt. Foto: Hans Jonsson

trycket av rapsbaggare blev lågt. Även under blomningen var det regnigt och kallt. En regnig sommar, med hög risk för bomullsmögel, medförde att andelen svampbehandlade fält blev högre än normalt. Lite speciellt för året var de relativt stora skadorna som noterades i sydöstra Sverige av skidgallmyggor vilket lokalt drog ned skördarna. Men med facit i hand så kan vi konstatera att trots dåligt väder blev pollineringen god – rapsen är faktiskt till övervägande del självpollinerande. Skörden blev ovanligt sen, men trots ett ihärdigt regnande på många håll mycket god.

## Sen sådd 2015

När det var tid för ny höstraps sådd var det överlag bekymmer med förfrukter som inte mognade av i normal tid. Detta gjorde att medelsåddatum sköts framåt och

många sådde senare än planerat. I söder såddes många fält en bit in i september. I stor utsträckning tillämpades någon form av direkt-etablering eller minimerad jordbearbetning. Vi på SFO kommer att göra en uppföljning under vintern på val av etableringsmetod och presentera detta i ett kommande nummer av Svensk Frötidning.

Resultatet blev att drygt 80 000 hektar höstraps såddes med en tydlig ökning i södra delarna av landet och en påtaglig minskning längre norrut. Av denna areal såddes ungefär 85 % med hybrider. Andelen klumproresistent sorter ökade också sin andel av försäljningen vilket bekräftar vår bild av att klumprotsjukan är ett växande problem. En god sak är att det finns en fungerande metod för att mäta jordsmitta och att nya toleranta sorter som ger en acceptabel avkastning nu finns på marknaden.



Vi rekommenderar att ta jordprov om det finns anledning att misstänka marksmitta.

### Sniglar, sniglar, sniglar

Efter etableringen kom den största utmaningen i att bemästra snigelangreppen, av såväl åkersniglar som mördarsniglar. Vi kunde se att trycket var högt redan i många förfrukter. Den milda vintern gav förutsättningar för en stor snigelpopulation och minimerad bearbetning bidrar sannolikt till att sniglarna gynnas i åkermiljön. Snigelfällor och andra knep togs till för att bedöma angreppsgraden och stora mängder SluXX användes för upprepade behandlingar där angreppen var som värst. Vi samlar den kunskap som finns, från snigelns biologi fram till strategier för bekämpning, och lovar att återkomma i den här frågan.

Den långa, milda hösten gjorde att även sent etablerade fält hann utvecklas väl och gick in i vintern med överlag bra bestånd – hos dem som bemästrade snigelproblematiken.

### Satsning på höstrybs

Höstrybsen utgjorde endast en procent av de höstsådda oljeväxterna 2015 och prognosen ser oförändrad ut inför 2016. Vi kommer att genomföra ett odlingstekniskt försök med såväl olika utsädes-

mängder som gödslingsintensitet för att se vad vi kan göra för att utnyttja skördepotentialen bättre. Höstrybsen är en härdig gröda för lite nordligare breddgrader som förväntas öka om vårapsen inte återkommer. Det pågår svensk växtförädling på höstrybs hos Svalöv Consulting och vi välkomnar nya sorter med högre avkastningspotential.

### Liten men naggande god

Vårlojeväxterna odlades 2015 för andra året med EUs förbud mot neonikotinoider. Det medförde ytterligare ett kraftigt ras i odlingsareal. Blott 5 500 hektar odlades (4 500 hektar våraps och 1 000 hektar vårrys), en katastrofal minskning med nära 90 procent på två år.

Den kalla och regniga våren gynnade dock dem som trotsat jordlopporna och vårapsen etablerade sig väl. Angreppen av jordloppor var väsentligt lägre än befarat, ett resultat av väderleken som kraftigt missgynnade alla insekter, även jordloppor. Den tidiga våren möjliggjorde dessutom en tidig etablering. Många följde de råd som kommit med försöksresultaten – att prioritera vårapsen för tidig sådd och att hjälpa rapsen att växa ifrån eventuella jordloppangrepp. Detta praktiserades av många med gott resultat. Sedan gällde det att följa upp med sprut-

ningar efter uppkomsten.

Det fanns även andra utmaningar längs vägen för den våraps som odlades. I delar av Västsverige rapporterades omfattande snigelskador efter sådden och en del fält kördes upp.

### Bra vårappsskördar

Den nederbördsrika sommaren drev på vårapsgrödorna som överlag var mycket fina. Skörden blev sen, men även vårapsen avkastade högre än normalt, och många var de odlare som fick vårappsskördar kring 3 ton. Den genomsnittliga skörden bedöms vara 2,3 ton per hektar för våraps och 1,1 ton per hektar för vårrys.

Positiva erfarenheter från 2015 tror vi kan inspirera flera att återigen ge sig på våraps. SFOs projekt Våraps 3000, där vi letar framgångsfaktorer i vårapsodlingen, fortsätter med obruten entusiasm. Vi bedömer att vårapsodlingen kan öka till 10 000 hektar 2016. Mycket beror av möjligheten att bemästra insekterna. Finland har för tredje året beviljats dispens för betning med neonikotinoider. I Sverige går kampen för konkurrenskraftig odling vidare. Tänk på att både höst- och vårlojeväxter är viktiga omväxlingsgrödor med ett betydande förfruktsvärde i stråsädesdominerade växtföljder. ●



## Högintressanta vårappssorter för odling 2016

Område	A	B	D + E	F	Mognad	Strållängd	Stjälkstyrka	Råfett
Sort					dagar	cm	%	% av ts
Brando	2510	3190	2330	2620	125	120	85	46,8
råfett kg/ha	1100	1290	1020	1110				
relativ tal	100	100	100	100				
Mirakel	109	112	118	111	124	120	90	48,2
Majong	114	110	112	109	125	119	86	48,0
Builder	109	109	113	112	125	121	88	48,5
Makro	104	100	108	113	128	127	88	48,6
Axana	98	112	107	103	124	119	81	48,4
Mosaik	110	85	105	106	125	114	87	47,5

Våraps. Områdesvis avkastning, råfettsskörd och egenskaper. Flerårsmedeltal 2011-2015. Mätare Brando.

Det finns flera intressanta vårappshybriderna på marknaden att välja mellan. Tabellen listar sorterna som gjort bäst ifrån sig i flerårsresultaten. Hybriderna kännetecknas av snabb initial tillväxt, vilket är en fördel i kampen mot jordloppan. De marknadsförda hybriderna har alla en relativt hög oljehalt och god stjälkstyrka. Tidigheten varierar något. Mosaik är den linjesort som hänger med bäst i avkastning och Cordelia är en beprövad sort för den som väljer att odla vårrys.